

Korupcija u Srbiji u 21. veku

Promenu ideologije u jednoj zemlji prate očekivanja građana koja su često nerealna ili teško ostvariva u kraćem vremenskom periodu, a uglavnom se odnose na postizanje visokog životnog standarda prostim uvođenjem određenih institucija. Nakon 5. oktobra je došlo do nakaradno sprovedene privatizacije državnih preduzeća koja je dovela do enormnog bogaćenja nekolicine, pri čemu legalnost tog procesa godinama nije preispitivana. Ova činjenica, u kombinaciji sa aspektima života u ekonomski potpuno uništenoj zemlji, svakako nije doprinela ničemu što bi se moglo nazvati pozitivnim moralnim uticajem.

Istraživanje 'Korupcija u Srbiji: iskustvo građana' koje su sproveli UNODC i Republički zavod za statistiku 2010. godine sadrži korisne pokazatelje odnosa sprskog društva prema određenim oblicima korupcije. Više od polovine ispitanika koji su na osnovu sopstvenog priznanja dali mito u prethodnoj godini navodi da je mito dat lekarima (55%), zatim policiji (39%), medicinskim sestrama (26%) i službenicima katastra (16%). Ovakvu statistiku prati i subjektivna percepcija da je lekarima i policiji najprihvatljivije samoinicijativno dati mito.

Specifična korelacija iniciranja i prihvatanja koja postoji kod krivičnog dela davanja i primanja mita, zbog koje je i dokazivanje njegovog izvršenja veoma kompleksno, sama po sebi pokazuje kakva je društvena svest u pogledu postojanja prakse podmićivanja. Prema statistici, u više od polovine slučajeva građani su sami nudili mito, nezavisno od postojanja direktnog ili indirektnog zahteva druge strane.

Svrha davanja mita je najčešće bilo ubrzanje procedure, nakon čega dolaze njeno okončanje ili dobijanje boljeg tretmana, dok se izbegavanje plaćanja novčane kazne nalazi tek na 4. mestu. Ovi podaci najviše ukazuju na faktičke nedostatke sistema koji građane navode na izbor efikasnijeg rešenja, nezavisno od njegove legalnosti. Tendencija zaobilaženja procedure primenom koruptivnih metoda dovodi do niza problema, kao što je stvaranje organizovanih kriminalnih grupa koje se bave pružanjem određenih usluga koje su inače u nadležnosti države, uz sopstveni cenovnik i primenom ilegalnih metoda (*Gambetta, Sicilijanska mafija kao biznis*).

Najzad, prema ovom istraživanju, građani najčešće navode da navedena krivična dela ne prijavljuju jer bi to bilo beskorisno i ne bi dovelo do pokretanja krivičnog postupka, odnosno da korist koju su dali ne predstavlja mito, već poklon u znak zahvalnosti.

Vredno je pomenuti da pored davanja mita, dve trećine lica koja su odbijena pri apliciranju za rad u državnoj službi smatra da su drugi kandidati zaposleni po osnovu nepotizma.

Zoran Stojiljković, profesor FPN-a, navodi da je korupcija gotovo postala svojevrsan način života u našoj zemlji. Sa jedne strane se nalazi kolektivna svest o postojanju raširene prakse podmićivanja pojedinih profesija koju građani koriste kao svojevrsno

moralno opravdanje, a sa druge generalna neefikasnost u sprovođenju velikog broja procedura koja je sama po sebi plodno tle za razvoj koruptivnih krivičnih dela. Kao posledica ideoloških promena koje su nastupile u Srbiji u 21. veku još uvek nije izgrađen jasan stav o prihvatljivosti određenih radnji, već postoji hibrid nasleđenih i još uvek nenametnutih shvatanja. Bez izdvajanja posebnih zaključaka, jasno je da bi se nivo korupcije smanjio ukoliko bi državni sistem funkcionisao dovoljno efikasno da time ponovo ubedi sopstvene građane da će protiv svakog za koga postoje osnovi sumnje da je izvršio krivično delo sa koruptivnim elementima biti pokrenut postupak. Ovo je posebno značajno i u svetlu doslednog shvatanja termina 'svako', da bi se smanjila manipulacija medijima koji su danas odgovorni za formiranje javnog mnjenja i tako izbegne da se o korupciji samo senzacionalistički govori i na taj način zaboravlja na preduzimanje konkretnih mera. Da bi se promenila slika generalne nezainteresovanosti i neodlučnosti u delovanju protiv korupcije koja je dugo stvarana o državi, neophodna je legislativna, izvršna i kontrolna jasnost i doslednost. Na ovaj način, kao i uz edukaciju o opasnostima koja korupcija predstavlja po samo društvo, moguće je postići da prevlada mišljenje da su ovakava dela apsolutno neprihvatljiva i da je neophodno da se društvo kao celina protiv njih bori.